

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

31. maj 2018*

»Præjudiciel forelæggelse – samarbejde om civile retlige spørgsmål – forordning (EF) nr. 2201/2003 – anvendelsesområde – begrebet »samværsret« – artikel 1, stk. 2, litra a), og artikel 2, nr. 7) og 10) – bedsteforældres samværsret«

I sag C-335/17,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Varhoven kasatsionen sad (øverste kassationsdomstol, Bulgarien) ved afgørelse af 29. maj 2017, indgået til Domstolen den 6. juni 2017, i sagen

Neli Valcheva

mod

Georgios Babanarakis,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, R. Silva de Lapuerta, og dommerne C.G. Fernlund (refererende dommer), J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev og S. Rodin,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- den tjekkiske regering ved M. Smolek, J. Vlácil og A. Kasalická, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved Y.G. Marinova og M. Wilderspin, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 12. april 2018,

afsagt følgende

* Processprog: bulgarsk.

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel forelæggelse vedrører fortolkningen af Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 (EUT 2003, L 338, s. 1).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Neli Valcheva, der er bosiddende i Bulgarien, og hendes ekssvigerson, Georgios Babanarakis, der er bosiddende i Grækenland, vedrørende Neli Valchevas ret til samvær med sit barnebarn.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Det fremgår af 2., 5. og 12. betragtning til forordning nr. 2201/2003:
 - »(2) Det Europæiske Råd i Tammerfors støttede princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser som hjørnesteinen i oprettelsen af et ægte retligt område og pegede på samværsretten som en prioritet.

[...]

 - (5) For at sikre en ensartet behandling af alle børn dækker denne forordning alle retsafgørelser om forældreansvar, herunder også foranstaltninger til beskyttelse af et barn, uanset om sådanne afgørelser træffes i forbindelse med en ægteskabssag.

[...]

 - (12) De kompetenceregler, der fastsættes i denne forordning for sager vedrørende forældreansvar, er udformet under hensyntagen til barnets bedste og bygger navnlig på kriteriet om nærhed. [...]«
- 4 Denne forordnings artikel 1 med overskriften »Anvendelsesområde« bestemmer:
 - »1. Denne forordning finder anvendelse på det civilretlige område, uanset domsmyndighedens art, for spørgsmål vedrørende:
 - a) skilsmisse, separation og omstødelse af ægteskab
 - b) tilkendelse, udøvelse, delegation samt hel eller delvis frakendelse af forældreansvar.
 2. De i stk. 1, litra b), omhandlede spørgsmål kan navnlig vedrøre:
 - a) forældremyndighed og samværsret

[...]«

5 Nævnte forordnings artikel 2 med overskriften »Definitioner« fastsætter følgende i nr. 1) og nr. 7)-10):

»I denne forordning forstås ved:

1) »ret«: alle myndigheder i medlemsstaterne med kompetence i spørgsmål, der falder ind under denne forordnings anvendelsesområde som defineret i artikel 1

[...]

7) »forældreansvar«: alle de rettigheder og pligter vedrørende barnets person eller formue, som er tilkendt en fysisk eller juridisk person ved en retsafgørelse, eller som en sådan person har som følge af loven eller en gyldig aftale. Betegnelsen omfatter navnlig forældremyndighed og samværsret

8) »indehaver af forældreansvar«: enhver person, der har forældreansvar over for et barn

9) »forældremyndighed«: navnlig rettigheder og pligter vedrørende omsorgen for et barns person og særlig retten til at bestemme, hvor barnet skal bo

10) »samværsret«: navnlig retten til at bringe barnet til et andet sted end dets sædvanlige opholdssted for et begrænset tidsrum.«

6 Samme forordnings artikel 8 med overskriften »Generel kompetence« bestemmer følgende i stk. 1:

»Kompetencen til at træffe afgørelse om spørgsmål vedrørende forældreansvar over for et barn ligger hos retterne i den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor sagen anlægges.«

Bulgarsk ret

7 Det bestemmes i artikel 128 i Semeen kodeks (lov om familieforhold), som bekendtgjort i *Darzhaven vestnik* nr. 74 af 20. september 2016 (herefter »familieloven«), med hensyn til »[f]amiliemedlemmers ret til samvær«:

»(1) Bedsteforældre kan anmode Rayonen sad (kredsdomstol) på det sted, hvor barnet har bopæl, om at fastsætte vilkår for deres samvær med barnet, hvis dette tjener barnets tarv. Denne ret har barnet også.

(2) Retten anvender med de fornødne tilpasninger artikel 59, stk. 8 og 9.

(3) Hvis den forælder, som retten tildeler ret til samvær, midlertidigt ikke er i stand til at udøve denne ret på grund af fravær eller sygdom, kan denne ret udøves af barnets bedsteforældre.«

8 Familielovens artikel 59 bestemmer følgende:

»(1) Ved skilsmisse skal ægtefællerne i fællesskab træffe aftale om spørgsmål vedrørende forældremyndighed og opdragelsen af det mindreårige barn født i ægteskabet ud fra barnets interesse og behov. Aftalen godkendes af retten i henhold til artikel 49, stk. 5.

(2) Er der ikke indgået en aftale, jf. stk. 1, træffer retten ex officio afgørelse om, hos hvem af dem barnet skal have bopæl, og hvilken forælder der skal tilkendes forældremyndigheden, betingelserne for at udøve denne ret samt betingelserne for forældrenes samværsret og underholdspligt.

[...]

(7) Retten kan undtagelsesvis, hvis det er påkrævet ud fra barnets interesse og behov, træffe afgørelse om, at barnet har bopæl hos sin bedstefar eller bedstemor eller hos andre nære slægtninge eller nærtstående med barnets samtykke hertil. Såfremt dette ikke er muligt, kan barnet anbringes i en plejefamilie eller i en specialiseret institution, der er udpeget af socialforvaltningen, eller i en socialforsorgsinstitution. I alle tilfælde træffer retten bestemmelse om vilkårene for forældrenes samværsret med barnet.

(8) Såfremt det er nødvendigt, anordner retten passende beskyttelsesforanstaltninger for at sikre gennemførelsen af afgørelsen i henhold til stk. 2 og 7, såsom

1. gennemførelse af samværet under en bestemt persons tilstedeværelse
2. gennemførelse af samværet på et bestemt sted
3. betaling af barnets rejseudgifter og, såfremt det er nødvendigt, også en ledsagepersons rejseudgifter.

(9) Såfremt der sker ændringer i omstændighederne, kan retten efter begæring af en af forældrene, socialforvaltningen eller ex officio ændre de tidligere fastsatte foranstaltninger og fastsætte nye foranstaltninger.«

- 9 Artikel 4 i Zakon za litsata i semeystvoto (lov om person- og familieforhold), som bekendtgjort i *Darzhaven vestnik* nr. 120 af 29. december 2002, fastsætter:

»Personer, som er fyldt 14 år, men endnu ikke er fyldt 18 år, er mindreårige.

De kan kun foretage retshandlinger med deres forældres eller værges samtykke, men kan dog foretage enkle daglige handlinger for at opfylde personlige behov samt råde over egne tjente midler.«

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 10 Neli Valcheva er bedstemor til Christos Babanarakis, som er født den 8. april 2002 i ægteskabet mellem Mariana Koleva, Neli Valchevas datter, og Georgios Babanarakis. Dette ægteskab blev opløst ved en græsk ret, der tilkendte faderen forældremyndigheden over Christos Babanarakis. Denne ret fastsatte vilkårene for moderens ret til samvær med barnet, hvilket omfattede kontakt via internet og telefon samt personlige møder i Grækenland i et antal timer en gang om måneden.
- 11 Neli Valcheva gjorde gældende, at hun ikke havde mulighed for at opretholde en fuldgyldig kontakt med sit barnebarn, og at hun forgæves havde anmodet de græske myndigheder om hjælp, og anmodede i henhold til familielovens artikel 128 en bulgarsk ret i første instans om at fastsætte vilkår for retten til samvær med hendes mindreårige barnebarn. Hun anmodede om ret til regelmæssigt at se barnebarnet i bestemte weekender hver måned og tilladelse til, at barnebarnet to gange om året skulle tilbringe en eller to ferieuger hos hende.
- 12 Den nævnte ret i første instans fandt, at den ikke havde kompetence til at behandle Neli Valchevas anmodning. Sidstnævnte iværksatte appel, og appelretten stadfæstede den afgørelse, der var truffet i første instans, under henvisning til forordning nr. 2201/2003. Den fastslog, at denne forordning fandt anvendelse på sager om samværsret med barnet for en udvidet familiekreds, som omfattede barnets bedsteforældre, og at nævnte anmodning i medfør af denne forordnings artikel 8 var omfattet af kompetencen for retterne i den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor sagen anlægges, dvs. de græske retter.

- 13 Neli Valcheva iværksatte kassationsappel for den forelæggende ret. Sidstnævnte har anført, at den i det væsentlige deler appelrettens opfattelse, men har tilføjet, at det er nødvendigt for den, for at afgøre, hvilken ret der har kompetence, at få oplyst, om forordning nr. 2201/2003 finder anvendelse på bedsteforældres samværsret.
- 14 På denne baggrund har Varhoven kasationen sad (øverste kassationsdomstol, Bulgarien) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »Skal begrebet »samværsret« i artikel 1, stk. 2, litra a), og artikel 2, nr. 10), i [forordning nr. 2201/2003] fortolkes således, at det ikke kun omfatter samværet mellem forældrene og barnet, men også samværet med andre slægtninge end forældrene, nemlig bedsteforældrene?«

Om det præjudicielle spørgsmål

- 15 Med det præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om bedsteforældres samværsret med et barn er omfattet af forordning nr. 2201/2003, for at afgøre, om udpegelsen af den ret, der har kompetence til at træffe afgørelse om en anmodning vedrørende en sådan samværsret som den, Neli Valcheva har indgivet, skal foretages på grundlag af denne forordning eller de internationale privatretlige regler.
- 16 I det første tilfælde, der er nævnt, er de kompetente retter som hovedregel og i overensstemmelse med artikel 8 i forordning nr. 2201/2003, retterne i den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor sagen anlægges. Henset til de oplysninger, der fremgår af forelæggelsesafgørelsen, ligger kompetencen i den foreliggende sag hos de græske retter.
- 17 I det andet tilfælde, der er nævnt, skal de nationale retter, som i den foreliggende sag er de bulgarske, prøve deres kompetence med hensyn til de internationale privatretlige regler.
- 18 Forordning nr. 2201/2003 præciserer ikke, om begrebet »samværsret«, der er defineret i artikel 2, nr. 10), omfatter bedsteforældres samværsret.
- 19 Dette begreb skal fortolkes selvstændigt under hensyn til begrebets ordlyd, opbygningen af og formålene med forordning nr. 2201/2003, i lyset af bl.a. forarbejderne hertil samt andre EU-og folkeretlige retsakter.
- 20 Med hensyn til ordlyden af artikel 2, nr. 10), i forordning nr. 2201/2003 må det fastslås, at samværsretten er defineret bredt som omfattende navnlig retten til at bringe barnet til et andet sted end dets sædvanlige opholdssted for et begrænset tidsrum.
- 21 Denne definition opstiller ingen begrænsning med hensyn til de personer, som kan omfattes af denne samværsret.
- 22 For at afgøre, om bedsteforældrene er blandt de personer, der er omfattet af nævnte definition, skal der tages hensyn til anvendelsesområdet for forordning nr. 2201/2003, således som det er præciseret i forordningens artikel 1, stk. 1, litra b), hvorefter denne forordning finder anvendelse på tilkendelse, udøvelse, delegation samt hel eller delvis frakendelse af forældreansvar.
- 23 Begrebet samværsret anvendes i øvrigt i særdeleshed i artikel 1, stk. 2, litra a), og artikel 2, nr. 7), i forordning nr. 2201/2003.
- 24 Denne forordnings artikel 1, stk. 2, litra a), præciserer, at spørgsmål vedrørende forældreansvar navnlig kan vedrøre forældremyndighed og samværsret.

- 25 Hvad angår nævnte forordnings artikel 2, nr. 7), definerer denne begrebet forældreansvar som værende alle de rettigheder og pligter vedrørende barnets person eller formue, som er tilkendt en fysisk eller juridisk person ved en retsafgørelse, eller som en sådan person har som følge af loven eller en gyldig aftale, og som navnlig omfatter forældremyndighed og samværsret.
- 26 Det skal i lyset af disse bestemmelser bemærkes, at forordning nr. 2201/2003 ikke udtrykkeligt udelukker, at en ret til samvær, som bedsteforældre anmoder om, med deres barnebarn, er omfattet af denne forordnings anvendelsesområde.
- 27 Der skal ligeledes tages hensyn til det formål, der forfølges med forordning nr. 2201/2003.
- 28 Som det fremgår af betragtningerne til forordningen, har den til formål at skabe et retligt område på grundlag af princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser ved at fastsætte regler for kompetence og for anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager om forældremyndighed.
- 29 Ifølge femte betragtning til denne forordning dækker den »alle« retsafgørelser om forældreansvar.
- 30 Herunder og i overensstemmelse med anden betragtning til samme forordning anses samværsretten for en prioritet.
- 31 Det følger imidlertid af Kommissionens arbejdsdokument vedrørende gensidig anerkendelse af afgørelser om forældremyndighed (KOM(2001) 166 endelig) af 27. marts 2001, at EU-lovgiver har gjort sig overvejelser om, hvem der kan udøve forældremyndighed eller tildeles samværsret. Denne har overvejet en række mulige løsninger, navnlig en afgrænsning af de pågældende personer til en af forældrene til barnet, og omvendt uden nogen afgrænsning af bestemte personer. Dette dokument nævner bl.a. bedsteforældre under henvisning til et udkast fra Europarådet om kontakt vedrørende børn, som anerkender et barns ret til at have kontakt ikke blot med sine forældre, men også med personer, som barnet har slægtsskabsbånd til, såsom dets bedsteforældre. I sidste ende valgte EU-lovgiver den løsning, hvorefter der ikke i nogen bestemmelse skulle foretages en begrænsning af, hvilke personer der kan udøve forældremyndighed eller indrømmes samværsret:
- 32 Som generaladvokaten har anført i punkt 65 i sit forslag til afgørelse, må det, henset til forarbejderne til forordning nr. 2201/2003, konstateres, at EU-lovgiver havde til hensigt at udvide anvendelsesområdet for Rådets forordning (EF) nr. 1347/2000 af 29. maj 2000 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabsager samt i sager vedrørende forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn (EUT 2000, L 160, s. 19), som var begrænset til tvister vedrørende forældre, og at EU-lovgiver havde til hensigt at lade alle afgørelser om forældreansvar være omfattet, og herunder følgelig samværsretten uafhængigt af, hvem der kan udøve denne ret, og uden at udelukke bedsteforældre.
- 33 Det følger af denne analyse, at begrebet samværsret, der er omhandlet i artikel 1, stk. 2, litra a), og artikel 2, nr. 7) og 10), i forordning nr. 2201/2003, skal forstås således, at det ikke alene omfatter forældrenes samværsret med deres barn, men ligeledes samværsretten for andre personer, med hvem det er vigtigt, at barnet har personlig forbindelse, herunder dets bedsteforældre, uanset om der er tale om personer med forældreansvar eller ej.
- 34 Det følger heraf, at bedsteforældrenes anmodning om at få tilkendt samværsret med deres barnebarn er omfattet af artikel 1, stk. 1, litra b), i forordning nr. 2201/2003, og følgelig anvendelsesområdet for denne forordning.
- 35 Det skal ligeledes fremhæves, at selv om samværsretten ikke omfatter samtlige disse personer, kan spørgsmål vedrørende denne ret ikke alene afgøres af den ret, der er udpeget i henhold til forordning nr. 2201/2003, men ligeledes af andre retter, der på grundlag af den internationale privatret anser sig

for at have kompetence. Der er risiko for, at der træffes modstridende afgørelser, ja endog uforenelige afgørelser, idet den samværsret, der er tildelt en nær slægtning til barnet, kan gå ud over den samværsret, der tildeles den, der er tilkendt forældreansvaret.

- 36 Som generaladvokaten har anført i punkt 56 i forslaget til afgørelse, kan det forhold, at en anden person end forældrene tilkendes samværsret, gribe ind i forældrenes rettigheder og pligter, dvs. i den foreliggende sag faderens forældremyndighed og moderens samværsret. Det er følgelig vigtigt, for at undgå, at der træffes modstridende foranstaltninger og til barnets bedste, at samme ret, det vil i princippet sige den ret, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, træffer afgørelse om samværsrettigheder.
- 37 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at begrebet »samværsret«, der er omhandlet i artikel 1, stk. 2, litra a), og artikel 2, nr. 7) og 10), i forordning nr. 2201/2003, skal fortolkes således, at det omfatter bedsteforældres samværsret med deres barnebarn.

Sagsomkostninger

- 38 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Begrebet »samværsret«, der er omhandlet i artikel 1, stk. 2, litra a), og artikel 2, nr. 7) og 10), i Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000, skal fortolkes således, at det omfatter bedsteforældres samværsret med deres barnebarn.

Underskrifter